

* זאב ענר, מרדכי נאור, שאול אייזנברג וישו הנוצרי

שיחה בין הגב' זוסמן לבין המשורר ועורך מוסף הספרות של מעריב, **משנה ביישורי**, גילמה כי הגב' זוסמן עוסקת בימים אלה בניסיון לפרסם שירים מעובדו של בעלה, על חשבונה בארצות-הברית ראה אור החדש סיפורו של **תורפין קלארק** בדם ואש: ההתקפה על מלון המלך דויד. הספר נחשב לאחד התיעודים המדויקים שחוברו עד כה על פיצועו של מלון המלך דויד. הספר זכה לביקורות נלהבות ●● אנשי מערכות, **זאב ענר ומרדכי נאור**, חיברו ספר בשם בעיקבות ישו. אישי העסקים, תושב יפאן, **שאול אייזנברג**, דאג להדפסת מהדורה של ספר זה ביפאן. התוצאה: מבול של דולרים נשפך על שני המחברים שיצאו בעיקבות ישו. הריאות של אייזנברג: 25 סנט לעותק.

בניגוד לידיעה שהתפרסמה במדור זה, ושעסקה במרצה לתיאטרון **שימקין לוי**, הרי מר לוי אינו יורד, ולמרות שהוא שהה כשמונה שנים בקנדה, הוא מצוי כיום על תקן של "תושב חוזר" עימות מזור נערך בשבוע שעבר בין עורך הירחון פרנז, **יוסי קרייב**, וחי"כ/משורר מנצרת **תופיק זאיד**. כאשר ביקש זאיד מקרייב להצטרף למחאה בעניין כפר יסיף, השיב לו זה: "אני מוכן ללכת ולבקר בכפר יסיף, אם אתה, בביקורך בשבוע הבא בבית-המועצות, תלך לבקר את אידה נודל" ●● במהלך ועידת אגודת-הסופרים ועסקני הספרות, שנערכה בסוכות בבית-טשרניחובסקי בתל-אביב, הסתובבה לה בדממה גדולה אלמנתו של המשורר **עזרא זוסמן**, שכימעט לא טרחה להחליף מילים עם העסקנים שמילאו את האולם.

מחקר

חתך עומק

בנוף האוניברסיטאות ומחלקות הספרות שלהן, מחקרה של הפרופ' **נורית גוב"ר** ריץ הינם יוצאי-דופן. ניכרת בספריה אהבת אמת לספרות העברית, ידע ושייטת, בעזרתם היא מצליחה להגיע להי-גנים מכובדים. בימים אלה ראה אור ספר חדש של הפרופ' גוברין, שורשים וצמרות. במהלכו היא מתחקה על רישומה של ה-עליה הראשונה בספרות העברית לתקופת תיה השנות, מימי העליה השנייה (1904) ועד ימינו, תוך יצירת תהד-עומק, המעי-ניק לקורא את הרבדים של הנושא. דרך גלריה של מחברים, רובם בלתי נודעים כיום, חושפת הפרופ' גוברין עולם מרתק של חוייה שזכתה לטיפול ספרני-תי בדרגות ובאכימות שונות. בצד שיי-עגנון ויי"ח בחרר, מליכה גוברין את הקורא לספרים מסקרנים, כסיפרו של **נח טמיר**, סמינרטיים במאבק-עם, העיר סק במלחמת-הלשונות בארץ, עליותו של שלום ליש, מאת **שלמה לביא**, ספריו הנשכחים של **ישראל זרחי**, ובני רשף — רומן מחיי "השומר" בארץ-ישראל מלפני המליחמה העולמית, מאת **אהרון פולאק**.

במאמר מגמות משנתות כלפי ירדן בגדה המערבית מציג **יצחק בייזלי** את תהליך שינוי היחס כלפי ירדן בשטחים הכבושים, ואת דירוג השפעת אש"פ בשטחים אלה. הפרק המסכם מביא את דברי **אנוואר נוסייבה** בסימפוזיון, שאותם סיים בקרי-אה שלא נענתה: "ארזני היושב-ראש, אנהנו רוצים שמחיצות אלו יוסרו מתוך כבוד הדדי, שלום וצדק. זהו הלקח הסופי של עשר השנים הקודמות, מפני שבהן טמונים התיקוה והסיכוי לעתיד יותר טוב...". אחריו הובאו דבריו של **משנה דויין**.

מאמריו של **דויד פרחי ז"ל**, הינם מאמרים והרצאות של אדם מהשטח, הברי-נים את ההתרחשויות בשטחים הכבושים בעשור הראשון של הכיבוש בעזרת עובי-דות ולא באמצעות אידיאולוגיות. מאמרים מרתקים הם חברה ופוליטיקה ביהודה ושומרון ועמדות פוליטיות ביהודה ושומרון 1972-1973, בהם מצטט פרחי מתוך שיר בלתי-התום שהופיע באל פג"ד 22 בספטמבר 1972. המשורר משות את ה-קונסטרוקטיביות של החברה הישראלית ללסטרוקטיביות של החברה הערבית: "ראיתי חופר בקיבוץ / גומה עמוקה / נוטע בה עץ... / מנכס בצמרת עליו / את חלומותיו הרחוקים והמפורים... / אולם כאשר יחזור, בפעל הכופית האדום מות' (היינו: הצבא הירדני) לאיזור / הם יסעירו את הארץ / יגעישו את הארץ / וידיהם אוחות בוריות בקרדומות / כורתות עצים / להקים קשתות נצחון / לכבוד אבי הנצחון...". שיר אחר שאותו מביא פרחי הוא שירה של המשור-רת ילדת שכם, **פרדאה טוקאן**: "מז יתן ותישאר התינוק האדם, / חוששת אני ויראה / שתגדל כזו השככה, / בזה הזמן פשוטה-שוקים, עמי החאק, כמות האכזרי, כאש וכעשן, / יראה אני, ילדי, שהאדם כך ימות, / ירד לטמיון...". ישקע במצולות...".

קובץ זה הוא נדבך נוסף של מידע אור-דות וחשיבי בשטחים הכבושים. מידע שאינו מתגולל ברחובות ישראל. מידע זה מומי-לץ לכל מי שחמד לגורלו, ושחפץ ללמוד מעט על עתיד שני העמים בארץ הזאת (ראה: ציטוטון).

המליחמה היתה מעין מישחק עימית בין שני צבאות מיקצועיים יריבים..."

מאמרים מרתקים הם תמורות במחנות הפליטים הערביים, מאת **עמונאל מרקס**, הצמיחה הכלכלית בשטחים המוחזקים: 1968-1975, מאת **יעקוב ליפשיץ**, ה-רשימה אפיקי הצריכה בשטחים המוחזקים מקץ עשור לשלטון הישראלי, מאת **ליד**.

אל"מ דויד פרחי שני אינטלקטואלים

עון מ. קרסל. מוכא וינטר בוחן את מערכת החינוך בשטחים המוחזקים ומסכוך בקביעה: "ההשפעה הישראלית על החינוך ביהודה ושומרון קובעת עזה היתה מ-עלות כמה שנוגע לתבני חינוך. מי שמנסה לגות השפעות תרבותיות ישראליות על מערכות החינוך בשטחים המוחזקים ית-קשה מאוד למצוא את מבוקשו. אין קשי-רים פראגמטיים בין החינוך הישראלי ל-חינוך בשטחים...".

אלה מתעוררים למקרא ספר חרוזיו הי-חדש של **אשר רייך** סדר נשים... המכנה המשותף בין פרישמן לרייך הוא השוט, שאותה גברת שבעטיית הי-ספר נושאת למתניה. שהרי פרישמן היה גם מתרגמו של כה אמר זרטוסטרא, שם הביא בתרגומו העברי את ה"אם הולך אתה אל הנשים? אל נא נשכח את השוט! כה אמר זרטוסטרא...".

בשיר הפתיחה שלו, תחנות עצמי, מס-ביר רייך: "פרח הרחם שיועץ ימי לוכד איתי ונוטע...". הוא ממשך הלאה ומס-ביר את נעילתו ואת תאוותו: "פתאום היא תופסת כי כמו שתופסת מוט ארוך / ומקפצת לגובה...". ואם רייך היה נגיש לאנאליה אצל המשורר-פסיכולוג גלדמן, הרי שזה היה במאר לו את הויתו. לרייך יש ראייה פרימיטיבית של האשה וגופה. חרוזיו מנסים להבדיר, ב-תתי-הכרה שלו, כי הוא נמלט אל הנשים השעירות והמיועזות שהוא בוחר, כדי שלא לגלות ולחשוף את האמת הטראגית שלו. ושם הוא מגלה, במתכוון או שלא במתכוון, שורות כמו "אבל נברים נותנים בה ריח...". אותו אלמנט מצוי במסכת החרוזים אשת לוס: המטב לאחור אלהי **קושינסקי** בפנישה עיוורת. והערה שאי-נה תסמית כלל: "כשמכניסם לאחור לא רואים דבר...". תשובתו של רייך לריח הגברים למלח של אשת לוס מצוי ב-"גופי שיער כעיר של כרשים" ובעוד חרוזים, בהם מעלה רייך את סלדתו מן הנשים: "נשים לחות לבד... אני הב לה את הבלתי יאמן: את בתולי... מבתקת קרוב בדידות... לראותך כהויה בתוך החורף מכורבלת בין פוחלצך...". חרוזיו של רייך סובלים מתיסמונת חז-קה של שירת יהודה עמיחי, וכאשר באות שורות כמו "האשה העוברת כך / בשתיקה ממאירה ומשאירה דממה חרו-כה...". הרי שאי-אפשר לשכוח את המא-מר אותו פירסם המשורר יאיר הורזי **ביין** בגנות חרוזיו של רייך, בו ציינ, בין השאר: "... (הם) קרובים פחות ממר חק פטיעה לאינספור שירי עמיחי...". מעבר למלל החרוזי שרובו העמודות, שראו אור בהוצאת ספרים מכובדת (עכשוו), הרי שלא ברורה לכותב שורות אלה ה-קדשה ששלח לו מר רייך, וזה לשונה: "לך, משהו מספר חי הסדורים והבלתי סדורים אך בעיקר ממכנות ההזיה שלי ולא ממכנות ההזניה. שלך כתמיד, אשר.

28/6/80 לגבי כותב שורות אלה, אין הבדל אם חרוזים אלה באו מתפוקתה של, מכונת ההזיה" ו/או, מכונת ההזניה" של מר רייך. היינו הך.

מסך החול

עשור מריר

אל מדף הספרים הקטיריחסית, העוסק בבעיות השטחים הכבושים, הצטרף באר-הנה קובץ בשם עשר שנות שילטון יש-ראלי ביהודה ושומרון, בעריכת **רפי יש-רלי**... חלקו הראשון של הקובץ מבוסס על דברים שנאמרו בכנס שנערך במכון טרומן ושהוקדש לשליטה היש-ראלית בשטחים. בספר מובאים מחקרים בתחומי המישפט, החברה והכלכלה, שיש להם השלכות מדיניות גם לעתיד. בחלק השני של הקובץ מובא הויתו שבנערך בשעתו בפומבי בין **משנה דויין** ל**אנוואר נוסייבה**. בחלק השלישי יש מאמרים ו-הרצאות של אל"מ דויד פרחי ז"ל. בחלק הראשון של הספר בולטים מאי-מרים-הרצאות כמו מאפייני המישפט ב-יהודה ושומרון: 1967-1977, מאת **משנה דרוי**, המסיים כך: "בללים מישפטיים אלה יצאו מנקודת-הנחה כי הפעילות הצבאית אינה נוגעת לכלל האוכלוסים, כי

* אשר רייך — סדר נשים; עכשוו: 72 עמודים (כריכה רכה). ** דויד פרישמן, תירגומים — כה אמר זרטוסטרא; הוצאת נימן. *** יאיר הורוביץ — ספר הדמיון וההשוואה — פורסם בסימן קריאה 7, בעמ' 456. רפי ישראלי (עורך) — עשר שנות שילטון ישראלי ביהודה ושומרון; הוצאת מאגנס; 207 עמודים (כריכה רכה).

חלום פלסטיני

האחרון במאמריו של אל"מ דויד פרחי ז"ל, המופיע בקובץ עשר שנות שילטון ישראלי ביהודה ושומרון, מכיל סיפור מופלא עם מוסר-השכל:

אסיים בסיפור נוסף שאירע לי. לפני שנפגעת ל**אוכספורד**, בקיץ 1971, הזמנתי לידידים ערבים למסיבת פירדה. אמר לי אחד מהם, מליטני מכוניה פוליטית, משהו שבאילני, שבילה זמן-ימה בבתי-הסוהר בישראל: ברצוני לספר לך חלום שחלמתי אתמול. הלמתי שאתם הישראלים נסוגתם ואני נמצא בוויה. יצאתי לצהריים וראיתיך יושב בפנינת המיפעה. היססתי אם לדבר איתך או לא. אני עורף-דין וריעתי שלדבר עם קינזן ישראלי בחיל זה נגד החוק, שיתוף פעולה עם האויב. אך לא יכולתי לעמוד כנגד הפיתוי. אחרי הכל, היינו הכרים. ביקרתי כבידת ואתה ביקרת בביתי. בילינו יפה הרבה ערבים בחדר והרגשתי שאני מצרף לדבר איתך. ובכן דיברתי איתך, וכמוכן ששנינו שמחנו להיפגש. אחרי כן חזרתי הביתה. מישהו מסר אותי למישטרה. נאסרתי והובאתי למישפט על שיתוף-פעולה עם האויב. בהיותי עורף-דין הגנתי על עצמי. אני זוכר שאמרתי לשופט שזה לא היה שיתוף-פעולה כי אני פגנשה של שני אינטלקטואלים שניסו להכין זה את זה, והתעוררתי. מאז אני באיין-מנוחה, מפני שרציתי לחלום את חלומי עד הסוף, כדי לדעת מה היה פסק-הדין של תתי-הכרה שלי על שנהגתי כך כידר...".